

Ewa Kalinowska-Habdas

CERAMIKA KOPTYJSKA Z EDFU

Zbiór ceramiki koptyjskiej w Muzeum Narodowym w Warszawie stanowi część zabytków przywiezionych z Egiptu w latach 1937—39 z wyprawy polsko-francuskiej w Edfu, w Górnym Egipcie¹.

Miejsca znalezienia ceramiki zgrupowały się na Kom'ie centralnym w piwnicach ruin domów (duże niemalowane naczynia i część fragmentów) i w ruinach korytarza klasztoru koptyjskiego (naczynia malowane oraz liczne fragmenty).

W czasie działań wojennych część zbiorów uległa zniszczeniu lub zaginęła.

Naczynia i fragmenty były publikowane w trzech kolejnych raportach kampanii wykopalisk „Tell Edfou“ w miarę postępu prac².

Zbiór stanowi pod pewnymi względami zespół wyjątkowy. Najistotniejszą jego cechą jest to, że ma on pełną metrykę, co w dotychczas publikowanych zbiorach było zawsze niekompletne. Na skutek tego, że został on znaleziony w czasie wykopalisk w dwóch miejscach datowanych stratygraficznie, oraz na podstawie odkrytych obok naczyń ostraków i tabliczek z napisami koptyjskimi, stanowi on zwartą całość obrazującą całokształt prowincjonalnej ceramiki z przełomu VI/VII w. n. e. Ważną także jest dość duża ilość zabytków wchodzących w skład zbioru (42 naczynia całe i 135 fragmentów), co gwarantuje w pewnym stopniu dosyć dokładny przegląd różnych kształtów i rodzajów dekoracji.

W niniejszym artykule zostaną omówione wybrane obiekty posiadające najbardziej charakterystyczne cechy dla ceramiki wchodzącej w skład zbioru.

Sztuka koptyjska, której początki oznaczyć można na wiek II—III n. e. ukształtowała się w swoich formach i osiągnęła najwyższy rozkwit około końca V w., zanikając i stapiając się ze sztuką arabską pod koniec VII w. n. e.,³ jakkolwiek wiele jej form przetrwało do czasów znacznie późniejszych. Powstanie tej nowej formy plastycznej było w wysokim

¹ Wykopaliska były przeprowadzone w latach 1937—1939 przez Uniwersytet Warszawski i Francuski Instytut Archeologii Wschodu, pod kierownictwem prof. dr K. Michałowskiego. Por. K. Michałowski, Wystawa wykopalisk egipskich, przewodnik. Warszawa 1937, s. 35, 37, 38, pl. VIII.

² Fouilles franco-polonaises. Rapports I, Tell Edfou 1937, Caire 1937 nr 172—201; Fouilles franco-polonaises. Rapports II, Tell Edfou 1938, Caire 1938 nr 399—433; Fouilles franco-polonaises. Rapports III, Tell Edfou 1939, Caire 1950 nr 952—974.

³ Podbój Egiptu przez Arabów 634—640 r. n. e.